

MEMO

Rapla-ja Pärnumaa maakonnaplaneeringute maavarade teemaplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine

Teema: Juhtrühma kohtumine

Kuupäev: 04.12.2025, 13.00-14:30

Asukoht: Suur-Ameerika 1

Protokollija: Agnes Lihtsa

Osalejad:

Agnes Lihtsa – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)

Harry Kuivkaev – Kliimaministeerium (KLIM)

Rein Voog – Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit

Tiit Kaasik – Eesti Geoloogiateenistus

Janne Tamm – Eesti Geoloogiateenistus

Kristjan Leben – Eesti Geoloogiateenistus

Siiri Treimann – Kohila Vallavalitsus

Tavo Kikas – Raplamaa Omavalitsuste Liit

Sirli Pedassaar-Annast – Häädemeeste Vallavalitsus

Margus Källe – Lääneranna Vallavalitsus

Kadri Kõresaar – Pärnu Linnavalitsus

Kalle Toomet – Eesti Linnade ja Valdade Liit

Päevakava:

- Harju, Rapla ja Pärnu maakondade maavarade teemaplaneeringute algatamine ja eesmärgid
- Rapla ja Pärnu teemaplaneeringu koostamise lõpetamise taotlus
- Osapoolte esitatud argumentide ülevaade
- Eesti Geoloogiateenistuse üldgeoloogilise uurimistöö tutvustus
- Rapla ja Pärnu maakondade varustuskindluse tagatuse ülevaade
- Rapla ja Pärnu kategoriseerimise tulemuste ja kaardi tutvustus
- Avatud arutelu

Arutelu:

1. Tavo Kikas: Kas Rapla maakonna puhul on varustuskindluse osas arvestatud 2+2 maantee Via Baltica ehitusega, mis kohe-kohe lahti läheb?

Harry Kuivkaev: Jah, me oleme keskmise vajaduse puhul arvestanud riigi, omavalitsuste ja ettevõtete vajadusi 4-5 aasta prognoosiga kuna teehoiukava tehakse 4-5 aastaks. Lisaks on vaadatud 10-15 aasta tarbimist minevikus, mille põhjal saab prognoosida tuleviku tarbimist.

2. Tavo Kikas: Kui planeering ära lõpetatakse, siis kas Kliimaministeerium tegeleb mingisuguse dokumendi või instrumendi väljatöötamisega, mis hakkaks suunama vastavat valdkonda. Mis see juriidiline instrument olla võiks, mille kaudu on võimalik suunata seda valdkonda ja kuidas see rakendub planeeringutes ja ruumikasutuse suunamisel?

Harry Kuivkaev: Üheks mõtteks on valdkonnas vastava teekaardi loomine, et tuua ühte dokumenti kokku kõik murekohad, probleemid, soovitusel, tingimused, head kokkuleppe tavad, mida kõik osapooled saaksid kasutada ja millest lähtuda. Maavarade planeeringute juures kõik tehtud tööd ja uuringud oleks selle dokumendi koostamise aluseks. Järgmise aasta esimese kvartali jooksul selgub, mis suund võetakse.

3. Siiri Treimann: Kohila Vallavalitsusel on mure, et kuna Rapla maakonnas on meie vallas enamus maavara varusid, siis tänase seisuga meil on selline kogemus, et keskkonnamõjude hindamisi ei tehta selliselt, et oleks näha, mis kaevandamisega kaasneb. Kaevandamisloa taotlusi esitatakse ampsukeste kaupa, mis jäävad kõik alla 25 hektari, st mõjude hindamise kohustust ei ole. Ja kui KOV palub, et esitage täiendavad mõjude hindamised, siis see on väga keeruline ja on palju vaidlusi. Keeruline on kui riigi poolt näidata maa-varavarasid, aga seadus ei kohusta mõjusid terviklikult hindama. See toob kaasa endaga elanike poolt suurt rahulolematust ja KOV-il on väga raske kogu selle kaevandamistegevusega nõustuda. Me lootsime, et tuleb selle maavarade teemaplaneeringuga korralik mõjude hindamine kaasa, millest me oleksime saanud edaspidi lähtuda. Meil on vaja teada millised mõjud kaasnevad kogu selle ala kaevandustegevusega või siis näha ette näiteks, et võetaksegi ampsukeste kaupa, mis tähendab, et iga 5 või 10 aasta tagant saab võtta uue ampsukese ja siis ei ole mõjud olulised. Me oleme väga mures, et meile nähakse ette võimalikke tegevusi, aga me ei tea, mida see elanikele ja loodusele kaasa toob. Lisaks on meil olemas üldplaneering, mis selles piirkonnas üldse selliseid tegevusi ette ei näinud.

Harry Kuivkaev: Nõustume nende murekohtadega. Alati on vajalik kõik asjaolud menetluses läbi hinnata ja välja selgitada. Tulles nüüd maakonnaplaneeringu tasandi juurde, siis see planeering ei oleks nendele murekohtadele vastust andnud. Maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine on üldine. See annab üldised suunised ja tingimused, aga ei ütle konkreetse kaevandamise asukohas, milline mõju sellel konkreetse kaevandamise tegevusel võib olla. See tuleb hinnata loamenetluse käigus. Tänapäevane seadus tööpoolest ütleb, et alla 25 ha ei ole kohustuslik, aga Keskkonnaamet saab seda hinnata otsustuskorras ja Keskkonnaametis täna on kaevandamisloa menetluse puhul erinevad valdkonnad kaasatud nii, et seda hindavad vastavad eksperdid nii looduskaitse, vee, jäätmete, õhu ja maapõue poolt ja selle põhjal tehakse otsused. Muidugi on ka KOV-il õigus oma arvamust avaldada. Kas siis loaandmisest keelduda või mitte või samas oma arvamus öelda, milliseid murekohti näevad. Keskkonnaametiga saab arutada, sest neil on olemas pädevus selles osas, kas mingi tegevus mida taotletakse, avaldab vastavat mõju või mitte. Eestis on hetkel umbes natuke alla 700 ehitusmaavarade kaevandamisloa ehk praktika ja teadmised on suured. Keskkonnaamet saab otsustada kas ja milliseid uuringuid igakordselt vaja teha on.

4. Sirli Pedassaar-Annast: Kui kohalik omavalitsus ei ole nõus loa andmisega, siis tuleb välja selgitada riigi huvi ja kui me viimati kohtusime selle teemaplaneeringu raames, siis räägiti, et teemaplaneeringust saab see abivahend riigi huvi väljaselgitamiseks. Minu küsimus on kui palju maavara kaevandamise lube on selle aasta sees jõudnud riigi huvi väljaselgitamisele ja kui kiiresti riik oma huvi väljendab. Kohalik omavalitsus peab reeglina kahe kuu jooksul ütlema, kas on nõus või ei ole. Rääkige natuke protsessist kui kohalik omavalitsus ei ole nõus ja minnakse välja selgitama riigi huvi.

Harry Kuivkaev: Riigi huvi küsitakse siis kui taotleja pöördub Keskkonnaameti poole kui kohalik omavalitsus on keeldunud loa andmisest. Siis Keskkonnaamet pöördub ministeeriumi poole ja palub kolmekümne päeva jooksul riigi huvi välja selgitada. Kui on vaja täiendavaid analüüse või oodatakse mingi vastava uuringu järgi, siis on võimalik seda pikendada. Kui leitakse, et riigi huvi on, siis algab teine protsess, mis peatab kaevandamisloa menetluse ja sellega pöördutakse Vabariigi Valitsuse poole. Vabariigi Valitsuse poole pöördutakse ainult erandolukorras ja see on päris keerukas ja mahukas tegevus, millele ei ole võimalik anda konkreetset tähtaega. Mis puudutab numbreid, siis kaevandamislube tuleb riigi huvi hindamiseks olenevalt aastast kuni viis. Kui vaadata viimase viie aasta kokkuvõtet, siis on Vabariigi Valitsuse nõusolekul antud ainult üks luba ja see oli kruusa kaevandamiseks. Uuringulube tuleb rohkem ja viimasel ajal on tulnud u 10 - 15 aastat ja antud on neid umbes 10 viimase 5 aasta jooksul. Kokku läbi ajaloo on 15-20 luba üldse 20-25 aasta jooksul välja antud ja need on peamiselt uuringuload olnud.

5. Sirli Pedassaar-Annast: Kes on see, kes 30 päeva jooksul otsustab, et nüüd läheb see Vabariigi Valitsusse?

Harry Kuivkaev: Kliimaministeerium

6. Tavo Kikas: Mul on hea meel kuulda seda, et omavalitsusel on väga oluline roll selle juures, et määrata kas kuskil saab kaevandada või ei saa. Selle planeeringu lõpetamise juures on kahetsusväärne, et ei kasutata ära seda avalikku instrumenti selleks, et saavutada võimalikku tasakaalustatust maakasutuse prioriteetide

ja ruumi kasutuse suunamise mõttes. Selle planeeringu eesmärkides on ju ka öeldud, et maakasutuse prioriteetide määramine on üks oluline keskne teema. Planeering oleks hea koht just sellise asja tegemiseks. Selle eesmärk ei ole kindlasti ainult geoloogia ja ehitusmaavarade varustuskindluse tagamine vaid just see kuidas tasakaalustada need erinevad huvid ja kuidas erinevad maakasutuse prioriteetid vastastikku panna sobima. Maakonnaplaneering on ju ühtlasi ka väljund kohalike omavalitsuste üldplaneeringutele ja üldplaneering on just see koht, kus saaks neid erinevaid huvisid tasakaalustada ja tagada ka olulisematele maavaradele parem ligipääs. Läbi ajaloo ei ole kordagi õnnestunud seda teha – arendada dialoogi maavarade lubade andjate ja planeeringute koostajate vahel. Meie arust oleks see just selline ajalooline hetk, kus seda oleks võimalik esimest korda Eestis rakendada ja saada positiivne praktika selles osas. On kahetsusväärne, et me seda võimalust ära ei kasuta.

Harry Kuivkaev: Meie eesmärk oli ka leida need lahendused, et kuidas seda planeeringut ikkagi oleks võimalik ellu viia, aga planeeringu koostamisel peab olema ka vastav väljund, eesmärk. Kui me räägime paekivist, siis ma nõustun, et tuleks planeerida ja pikemalt avatud alade osas paremini kokkulepetele jõuda, arutada rohkem ja siinkohal peab tegelikult ka ministeerium vastavalt need võimalused leidma ja juhised andma, kuidas seda tegema peaks. Mis puudutab neid väiksemaid alasid, siis me oleme seda metoodikat üritanud üht- ja teistpidi mudida ja nägime sellega kaks aastat Harju planeeringus vaeva. Ja tõesti, täna puudub see võimalus, et me saaksime need ajalised perspektiivid paika panna ja maakasutusprioriteetid määrata, sest me täna tõesti ei oska öelda, millal ja kus liiva ja kruusa karjäärid kasutusele võetakse. Kui me lihtsalt kaardistame ära, kus midagi levib, aga me ei saa seal kokkuleppeid teha, kas ja millal see kasutusele võetakse, siis me ei saa selliselt ka maakasutusprioriteete seada, et kunagi võib-olla tuleb kaevandus. Me paneksime väga suured alad kinni muudele tegevustele ja see tekitaks valdkonnas rohkem probleeme. On kahju, et see instrument ei sobi.

7. Siiri Treimann: Kohila valla kogemuste põhjal võin öelda, et meil on volikogu ees väga raske selgitada, miks ei ole keskkonnanõu menetlusloa dokumentide juures keskkonnamõju hindamist, sest eelhindamised on olnud kohati puudulikud ja volikogu on saatnud need tagasi Keskkonnaametile otsusega, et palun täiendada või täpsustada keskkonnamõjusid. See teeb selle menetluse aja veel pikemaks. Pluss veel see, et ettevõtte ei ole rahul ja meil kaasnevad siis võimalikud kohtunõuded ja näiteks volikogu peab oma otsuse tühistama. Meie eesmärk ei ole ju takistada kaevandamist vaid teada saada, millised mõjud sellega kaasnevad, sest omavalitsus tegeleb ju oma piirkonna elanike nimel ja eest. Ja kui me ei suuda ära põhjendada, et sellise tegevusega ei kaasne olulisi negatiivseid mõjusid, siis neid nõusolekuid lihtsalt ei anta. Planeeringute poole pealt on nii, et inimesed või ettevõtjad tulevad ja vaatavad planeeringu joonist ja seletuskirja ja kui sinna ei ole kantud, et kunagi lähi- või kaugemas tulevikus võib selles piirkonnas tulla kaevandamine, siis nad hakkavad seal tegutsema. Nii et tegelikkuses oleks ülioluline kaardistada ära need võimalikud asukohad, kus maavara võidakse kaevandama hakata mitte täna või homme vaid justnimelt 15 aasta pärast, sest siis saaksime seda teadmist piirkonna arendamisel kasutada ja mitte lubada neid tegevusi, mis tulevikus maavara kaevandamist seal takistada võib. Ja ka inimesed peavad teadma, et nende lähedal või kuskil kaugemal toimub tegevus. Peale selle on eriti põhjapoolsetes piirkondades põhjavesi ehk joogivesi nõrgalt kaitstud või kaitsemata ja on väga suur oht, et põhjavee režiim muutub. See tähendab, et muutub joogivesi ja muutub kogu keskkond ja looduskeskkond selle peal.

Harry Kuivkaev: Mõjude hinnangud tehakse otsustuskorras. See on üle Eesti igas valdkonnas niimoodi ja ette midagi me hinnata ei saa. Hindamiseks on vaja teadmisi, mis tekivad alles siis kui ettevõtte taotluse esitab. Aga see informatsioon, kus täna need perspektiivsed alad on, on kõik täna avalik ja ministeerium on iga kord omavalitsuste üldplaneeringutes soovitanud neid välja tuua. Kahjuks osad ei soovi sellega arvestada, osad on osanud sellega arvestanud. Kõik see informatsioon on avalikult kättesaadav. Siin tulebki teha paremini koostööd ka riigi ja omavalitsuste vahel, et saada see info üldplaneeringute kaartidele. Kui omavalitsused ei soovi seda teha, siis tõesti võib tekkida probleeme, et inimesed järsku avastavad, et mingi ala on kuskile nende ligidale tekkinud. Lõplikult seda ikka ära lahendada ei saa, sest me ei tea hetkel väga hästi seda, kus täpselt selle kvaliteediga alad võivad leida. Meil on peamine teadmine olemas vastavate uurin-gute aruannetest, aga alati võib tekkida juurde alasid, kui ettevõtte kuskilt uurib ja vastavat kvaliteeti leiab.

Olukorda saab paremaks teha erinevate seaduste muudatustega, erinevate riiklike dokumentide, juhendite, praktikate paranduste ja ka aja- ja asjakohastamisega. Täna on meil väga palju dokumente, uuringuid, hinnanguid, analüüse, mida saame kasutada ja mida 10-15 aastat tagasi ei olnud.

8. Margus Källe: Kommentaar selle kohta, et üldplaneeringust ei ole eriti abi olnud kohtutes, kui uuringu- või kaevanduslubade vaidlustega on jõutud kohtusse, kui kohalik omavalitsus ei ole olnud nõus. Kui viidatakse, et tegemist ei ole üldplaneeringu kohase tegevusega, siis üldplaneering on osutunud nõrgaks või õhukeseks dokumendiks. Keskkonnamõjude osas on pool meie valda nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveega ala ja mõjud dolokivi kaevandamise korral võivad ulatuda kilomeetrite kaugusele. See oleks hea kui olulisemad kaevandamise piirkonnad oleksid kusagil planeeringudokumendis selgelt välja toodud, et me saaksime inimesi hoiatada, et sinna võib 20 aasta pärast tulla karjäär, et ärge ehitage sinna suvilat või tehke selline, mille saab ära vedada kui seal lõhkamiseks läheb.

Harry Kuivkaev: Mis puudutab paekivi, siis selle planeeringu koostamise protsessis tehtud kaardirakendused jäävad kõik kasutusse ja ka Eesti Geoloogiateenistuse uuringud. Nende baasilt on väga hästi näha, mis alad on üldse ära määratletud – Pärnu maakonnas üks ala ja Rapla maakonnas üks piirkond. Ega seal rohkem midagi kaardistada hetkel ei olegi. Need on avalikud dokumendid, riigi poolt tehtud ja kui nendega on võimalik kuskil juba täna tegevuste planeerimisel kohalikel omavalitsustel arvestada, siis see on igati mõistlik ja hea. Saab öelda, et need alad on riigi poolsete uuringute põhjal prioriteetseks seatud. Mis puudutab liiva ja kruusa, siis kahjuks tänaste metoodikate ja olemasoleva informatsiooni baasil ei ole neid niimoodi võimalik ette määratleda. Nende osas saavad olla ainult üldised tingimused, suunised või soovitusel.